

нашого століття Семеном Вікторовим, який наз. себе Верховним жрецем Бетвіктони — Богині Неба, згадуваній в Книзі пророка Ієремії. Згідно з Б. світом править не чоловіче, а жіноче начало. Оскільки стати щасливим в натовпі не можна, то кожна людина має домагатися щастя для себе особисто, і в цьому їй допоможуть молитви до Богині Бетвіктони. На монастирському острові Дніпра практикують зцілення хворих райським каменем — бетвіктонітом. Послідовники Б. мріють про створення Всесвітнього Королівства Бетвіктонії.

КА

Біблеїстика (від грецьк. *biblia* — *книги*) — наук. аналіз і дослідження Біблії. Має два осн. напрями — раціоналістичний та історичний. Раціоналістична Б. займається дослідженням змісту, реального смислу бібл. оповідей, виявленням суперечностей і різночитань бібл. текстів. Бере свій початок від рим. філософа Цельса (2 ст.). Істор. Б. досліджує історію походження Біблії, її окремих книг і різних елементів бібл. тексту, з'ясовує істор. умови їх появи. Зародилася в 16 ст.

ВС

Біблійна археологія — див. Археологія біблійна.

Біблійні товариства — спілки для поширення та вивчення Біблії. Перші Б.т. з'явилися в Англії наприкінці 17 ст. з метою поширення Біблії через її переклади. З 1710 працює «Капштейнський Біблійний Інститут» у нім. м. Галле. Найвідомішим у світі стало «Британське та Іноземне Біблійне Товариство», засноване 1804 в Лондоні. Саме воно ініціювало створення Б.т. в ін. країнах. Нині діяльність міжнар. та нац. Б.т., в т. ч. і в Україні, сприяє перекладу на нац. мови і поширенню Біблії та допоміжної л-ри для її вивчення в усьому світі.

ГС

Бібліологія — сукупність знань про Біблію, яка має церк.-дидактичн. характер. Термін Б. вживається також для позначення біблієзнавчих предметів у реліг. навч. закладах.

ГС

Біблія (від грецьк. *biblia* — *книги*) — сваяч. книга християнства та іудаїзму (Старий Завіт). Виникла протягом I тис. до н.е. та I—2 ст. н.е. шляхом відбору, редагування та канонізації текстів, які іудейськ., а пізніше христ. традиції вважали богонатхненними. Складається з 2-х частин — Старого Завіту, визнаного іудеями та християнами, та Нового Завіту — власне христ. частини Б. Мовами Б. є давньоєврейська та арамейська у Старому Завіті та грецька (койне) у Новому. Найдавнішими перекладами Б. є грецьк. Септуагінта (2 ст. до н.е.), лат. Ветус Латина та Вульгата (3—4 ст. н.е.). Септуагінта та Вульгата є офіц. версіями Б. для двох напрямів християнства — східного (правосл.) та західного (катол.). Христ. та іуд. версії Б. різняться за кількістю книг, визнаних сваяч. (див. Канон Біблійний). Б. містить сакралізовану історію світу та людства, наголошує на їх залежності від волі Бога — творця і промислителя. Основою людського життя як індивідуального, так і народного, за Б., є правдиве боговшанування та богопоклоніння. Під цим кутом зору Б. подає також історію розвитку форм релігійності — від зовн., обрядових до внутр., вмотивованих реліг. почуттям та вірою. Кульмінаційна подія бібл. історії — діяльність на Землі Ісуса Христа як Божеств. Месії, насамперед його викупна жертва, яка, за христ. вченням, є для всього людства міст. шляхом до спасіння. Б. як одна з найзначніших збірок сакральних текстів вирізняється величезною жанровою та тематичною різноманітністю: виклади міфологічних систем; істор. оповіді, реліг. публіцистика; філос.-моралістич. твори; лірична поезія; зразки реліг. містики. Це зумовило не лише безпосереднє використання бібл. текстів у богослужбовій та богослов. практиці іуд. та христ. релігій. Б. вплинула також на розвиток л-ри, образотворчого мистецтва, філос. думки. Досвід повсякденного життя, зафіксований у Б., збагатив народну мудрість через використання прислів'їв, ідіом тощо. Нині Б. в цілому або її окремі книги перекладені майже всіма мовами світу. Надзвичайне поширення Б. відбувається гол. чин. через місіонер. діяльність різних христ. конфесій; за-

вдяки цьому, за статистикою, Б. є найрозтиражованішою та найпопулярнішою книгою в світі.

ГС

«Біблія короля Якова» («Версія короля Якова», «Авторизована Версія») — англ. текст Біблії, переклад якого з грецьк. мови був санкціонований королем Яковом I Стюартом і завершений у 1611. Здійснений на противагу катол. Вульгати. Незважаючи на наявність архаїзмів, «Б.к.Я.» вважається класичним перекладом і донині поширена серед англомовних протестантів.

ГС

Білопопівці — течія старообрядців-попівців, що сформувалася наприкінці 17 ст. До виникнення білокриницької ієрархії були єдиною формою попівщини. Назва походить від того, що служителі культу секти поповнювалися за рахунок правосл. духовенства, яке «персбігало» від никоніан до старообрядців. Від православних відрізнялися лише деякими деталями культу. Часом найбільшого впливу Б. в старообрядничтві була перша чверть 19 ст. В наступному ріст Б. припинився через переслідування церкви царською владою. Частина Б. в той час перейшла в безпопівство. В 1923 р. утворили свою церк. ієрархію, яку очолює архієпископ. Духовний центр знаходиться в Новозибкові Брянської обл., а церква наз. «древнеправославною». Кількість її послідовників незначна.

ФЛ

Біле Братство — громада згуртованих навколо вчення Ісуса Христа великих подвижників, тих, хто «відкрив двері Духу», носіїв та сіячів «надлюдського знання», які борються за осягнення людиною себе як мікрокосму, виходу Космічного Життя й водночас Будівника Світів. Програмними для Б.Б. є насамперед такі ідеї Христа: Бог в людині; пізнання (а не просто віра) — шлях до волі («спасіння»); Любов — Сила Першоджерела й водночас міст до нього; призначення людини — самопреображення, «друге народження» Духом і в Дусі, а відтак — звільнення від земного полону й вихід у Безмежжя, перетворення Старої Землі в «Нову Землю». Громадівці вважають трагедією

Б.Б. і всього людства, що земля ніколи добровільно не приймала Б.Б. та його ідей. Тому немало впало голів подвижників Б.Б. (напр., Д.Бруно — один з них). Сучас. представники Б.Б. (серед яких виділяється постать О.Бердника) вважають своїми вісниками в Україні Г.Сковороду, Т.Шевченка, Л.Українку, І.Франка. Загальноновизнаними діячами Б.Б. у 20 ст. була відома сім'я Реріхів, через яких людству була дана «Жива етика» («Агні-йога»). Б.Б. має відмінності із Великим Білим Братством (див. Велике Біле Братство). Ідеї Б.Б. органічно супроводжують людство протягом всієї його історії. В тій чи ін. країні воно набувало певних організаційних форм. Так, в Болгарії воно об'єдналося навколо Петера Динова. Б.Б. не слід отожднювати з Великим Б.Б., заснованим Ю.Кривоноговим в Україні.

БВ

Білокриницька ієрархія — старообрядницька церква попівської орієнтації. Виникла в 40-х рр. 19 ст. у зв'язку з намаганням частини старообрядців створити незалежну від никоніанської церкви вищу ієрархію з правом зводити у священницький сан. Найменування походить від с. Біла Криниця на Буковині (в той час — територія Австрії) — місця проживання громади попівців, які переселилися сюди з Росії (звідси ще одна назва Б.і. — австрійська згода). Незабаром її визнали ін. старообрядці-попівці, в т. ч. рогозька громада (іеремазанців) у Москві, куди 1853 перемістився духовний центр попівців. В 1862 частина старообрядницьких ієрархів виступила з т. зв. «Окружним посланням», в якому закликала відмовитися від деяких сторін віровчення і культу, що спричинилися до розриву з офіц. правосл. церквою. Розбіжності з приводу послання привели до утворення двох течій в Б.і.: «окружників», тобто прибічників послання, і «неокружників», або «розладників». Тепер Б.і. обіймає провідне місце в старообрядничтві. В 1988 на своєму соборі з нагоди 1000-ліття хрещення Русі прийняла назву — «Руська правосл. старообрядницька церква» і з цього часу очолюється митрополитом. Має ряд керіваних